

Артур Анатолійович Черняк

аспірант кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
вулиця Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76000, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-3744-1785>

ДИНАМІКА ЕЛЕМЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ НА ПРИКЛАДІ АЛХІМІЧНИХ АСПЕКТІВ В ДАОСИЗМІ

Стаття розглядає вплив алхімічних аспектів в даоській медицині на національну свідомість Китаю протягом історичного розвитку та в сучасному контексті. Основна увага в статті направлена на дослідження етапів еволюції алхімічних концепцій у китайській медицині, досліджуючи моменти основних якісних змін та трансформації основних об'єктів дослідження, а також дослідження векторів розвитку медичної культури Китаю в цілому.

На перших етапах алхімічної практики у Китаї алхіміки базували своє вчення на філософських основах, що відобразилося в швидкому розвитку алхімічної медицини. Результатом були нові ліки, методи лікування та інструменти. Розгорталися дискусії, а створені інституції пов'язані з алхімічною медичною практикою. Зазначається перетин зовнішньої та внутрішньої алхімії в практиках, таких як даоський масаж та психотерапія, де релігійні та магічні елементи співвідносяться з фізичними процедурами, тощо. Для цього етапу важливим моментом є визначення особливості даосизму, який став тим середовищем, де активно розвивалась медична культура Китаю на прикладі алхімії.

Особливий акцент робиться на взаємодії алхімічних аспектів з політичною владою, зокрема підтримкою та використанням медичних ідей даосизму комуністичною партією [13]. Зазначається, що це сприяло виживанню та популяризації даоської медицини в Китаї, а концепції даосизму знайшли своє відображення в ідеології комунізму, що дозволило їм не просто вижити, а і надійно закріпитися в масовій свідомості громадян КНР.

У сучасному суспільстві медична культура Китаю тісно пов'язана з побутовим життям. Зокрема, підкреслюється загальне ставлення до здоров'я, виражене у профілактичних заходах та використанні традиційної медицини. Даоські концепції, такі як зв'язок емоцій із станом здоров'я, продовжують грати ключову роль у культурі лікування та утримання здоров'я серед населення.

У підсумку, стаття розкриває багатогранний внесок алхімічних аспектів даоської медицини у формування національної свідомості Китаю, їхню еволюцію протягом історії та важливу роль у сучасному медичному ландшафті КНР.

Ключові слова: **національна свідомість, історична свідомість, даосизм, алхімія, традиційна китайська медицина.**

Як цитувати: Черняк, А., (2022). Динаміка елементів національної свідомості на прикладі алхімічних аспектів в даосизмі. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна, серія «Теорія культури і філософія науки», (66), 39-44.* <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2022-66-05>

In cites: Tchernyak, A., (2022). Dynamics of elements of national consciousness on the example of alchemical aspects in Taoism. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series "Theory of Culture and Philosophy of Science", (66), 39-44.* <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2022-66-05> [In Ukrainian]

Постановка проблеми: Постановлення проблеми вивчення національної свідомості ускладнюється активним дискурсом серед дослідників, які намагаються визначити її сутність. Як вважає Габермас [18], національна свідомість є однією із форм суспільної свідомості, яка охоплює представників конкретного етносу або нації. Мало досліджено механізм функціонування національної свідомості, зокрема динаміку її основних елементів у часі. Вивчення цього складного явища ускладнюється обмеженим доступом до первинного матеріалу — діяльності носіїв національної свідомості або її результатів, таких як книги, історичні дослідження, підручники і т.д., що становить первинні джерела вивчення національної свідомості [19]. Наявність посередників робить важким збереження б'єктивності

висновків. Однак деякі вчені, наприклад, Дж. Уайт [17], вважає, що можливо досліджувати елементи національної свідомості за умови правильного вибору методів, можливо, навіть застосовуючи загальнофілософські підходи, зокрема метафізику.

Приклад даосизму вражає своєю унікальністю в історії Китаю, особливо в релігійному аспекті. Навіть у "Золоту добу" даосизму, його соціальний характер виявився менш важливим порівняно з релігійними аспектами, наприклад, культом [6]. Це можливо тому, що основною потребою сучасних китайців була надійна етика, а не відповіді на міфічні питання. Однак аналіз елементів національної свідомості китайців стає викликом через обмеженість контексту Китаю для даного дослідження. З іншого боку, розвиток технологій, зокрема перекладацьких, і доступ до наукових статей китайських вчених дозволяють досліджувати культуру та елементи національної свідомості, спрощуючи процес.

Алхімічні аспекти даосизму відображають живучість магічних уявлень китайців від I-III століття до нашої ери до сучасності. Еволюція цих вірувань від магічних до філософських концепцій виявилася ключовою, приводячи до формування міцних соціо-культурних основ, які тепер становлять частину традиційної китайської медицини. Це підтверджується результатами філософського дедуктивного аналізу традиційної медицини, де виявляються ідентичні культурні феномени, що мають коріння в класичних медичних і філософських текстах даосизму, таких як "Рецепт екстреної допомоги ліктьового резерву" Ге Хонга [20], "Внутрішня класика китайської медицини Жовтого Імператора" [1], "Ле-цзи" і інші. Це особливо відноситься до конкретних медичних практик, таких як припікання та використання лікарських рослин, а також пов'язаних з ними ритуалів, які згодом перетворилися в традиції.

Виклад основного матеріалу: Філософія даосизму відводить значну увагу медицині, особливо активно це проявилось в 2-1 століттях до нашої ери, коли даоська медицина стала ключовою частиною практики даосизму. Деякі вчені вважають, що головна ідея філософії даосизму полягає в здобутті довголіття та навіть безсмертя. Це підтверджено самим Лао-Цзи у трактаті "Дао Де цзин", де він розглядає методи збереження здоров'я через побудову правильного життя [12]. Пізніше розвиток даосизму включав активний розвиток медицини, що стало основою традиційної китайської медицини. Особливість даоської медицини виявляється в пероральному прийомі китайських трав та застосуванні різноманітних лікувальних практик, вивчених алхіміками. Вивчення трав та їх лікувальних властивостей було здійснене алхіміками, які використовували даоські ідеї Ін-Ян та У-Сін, а також даоську онтологію, як вказано в класичному даоському медичному трактаті "Внутрішня класика китайської медицини Жовтого Імператора". Вже тоді медицина, яка була частиною даосизму, розвивалась як наука з орієнтацією на отримання достовірних даних за допомогою загальнонаукових методів [7].

Аналіз статей, пов'язаних із даоською медициною, надає уявлення про її розвиток в Піднебесній. Цей розвиток включає інтеграцію філософських ідей даосизму та конфуціанства у культурне та побутове життя. На початку 20 століття, влада КНР впроваджувала "винайдені традиції", що передбачало стандартизацію традиційної китайської медицини. Однак, при цьому, обмежена інформація була надана щодо "даоського" контексту, зокрема магічних ритуалів. В результаті, традиції такого характеру практично відсутні зараз. Однак розуміння "даоської медицини" залишається практично незмінним [7].

Здоров'я людини, а також кожної іншої живої істоти, залежить від наявності в ній енергії, відомої як ци. Ци є ключовим елементом, що підтримує життя, і його відсутність призводить до смерті. Існування ци залежить від балансу двох протилежних сил - Ін і Ян, а також від гармонії п'яти стихійних елементів (вогонь, вода, дерево, метал, земля).

Процес збереження здоров'я та лікування хвороб включає в себе регуляцію ци в організмі різними способами, такими як прийом ліків, акупунктура та лікувальні практики, такі як акупунктура та припікання. Крім того, в даоській медицині використовувалися лікувальні масажі, гігієна, ци-терапія, а також релігійні методи, такі як заклинання, молитви, жертвоприношення та піст.

Китайські алхіміки та лікарі використовували теорії, побудовані на основі цих принципів, для покращення своєї медичної практики [2]. Крім традиційних методів, таких як використання мазей, відварів, фітотерапії та акупунктури, застосовувалися також незвичайні методи, такі як лікувальні масажі та ци-терапія [16].

Зовнішня алхімія, яка включала в себе виготовлення препаратів з рослин та металів, призводила до створення ліків, що відлякували комах, лікували сифіліс та допомагали в

хірургічних операціях. Інша галузь алхімії, внутрішня, базувалася на культивуванні есенції, ци та духу в організмі через певний спосіб життя, спрямований на збагачення тіла життєвою силою. Результатом цього було утворення "пігулки", яка, згідно з теорією, забезпечувала гармонію всіх внутрішніх процесів тіла. Досягнення "золотої пігулки" вважалося шляхом до безсмертя [14].

Такі методи лікування і розуміння здоров'я залишаються важливою частиною китайської культурної традиції, впливаючи на фармацевтику, металургію та хімію. Комуністична влада, за словами Гуцуляка О. [3] використовувала дані лікувальні традиції для об'єднання людей на культурному полі, що було основою проекту ТКМ [4].

З самого початку, алхімічна практика починалась з вибудовування філософського базису. Н. Сівін [11] в своїй статті розглядав уявлення алхіміків про час як філософську концепцію, яка використовувалась безпосередньо в алхімічній практиці, де задля головної мети — безсмертя, вивчались способи маніпулювання часом. Алхімія паралельно розвивалась з даосизмом, але чи більшість населення Піднебесної володіло алхімічними аспектами, залишається питанням. Дж. Шиффлер [10] вважає, що елітарні алхімічні аспекти передавалися через чарівників простому населенню, викликаючи мітичне переосмислення алхімії. Західна алхімія зникла, відступивши перед "науковою" медициною, відзначаючи різницю в діалозі між вченими-алхіміками та населенням, що обумовлено впливом християнства в Європі.

Алхімічна медицина швидко розвивалася після визначення філософських основ. Досліджувалися нові ліки, методи лікування та інструменти [7]. З'являлися інституції, пов'язані з алхімічною медициною. Даоська медицина поєднувала зовнішню та внутрішню алхімію, використовуючи масаж, вправи, техніку дихання та релігійні практики. Техніки масажу включали як просте стимулювання для покращення циркуляції ци, так і релігійні практики. Психотерапія в даоській медицині також поєднувала зовнішню та внутрішню алхімію, сприяючи секуляризації та інтеграції з природою. Китайська даоська когнітивна терапія (КДКТ) виявила позитивні результати у зменшенні депресії та тривоги серед дорослих китайців, що включає елементи внутрішньої алхімії. КДКТ також використовується для зменшення постінсультної депресії. Практика КДКТ наголошує поняття "Бога" в людському тілі та включає релігійні елементи, пов'язані з внутрішньою алхімією [7].

На важливому етапі розвитку алхімічних аспектів в китайській національній свідомості відбулося злиття медичних ідей даосизму з ідеологією комуністичної партії в Китаї. Культурний вплив даосизму, як релігії, ідеально співпадав з ідеями комунізму, і поняття, такі як "Велике Роблення", аналогія з державою як "великою сім'єю", активно використовувалися для обґрунтування єднання народу в ім'я загального добробуту. Назва китайської комуністичної партії - "Гунчаньдан" або "партія загальної власності" - також відзеркалює алхімічну ідею "Великого Роблення". Таким чином, даоська медицина отримала підтримку від влади і стала невід'ємною частиною китайської культури.

Хоча терміни "алхімія" рідко вживаються в сучасних дослідженнях медицини, збереглися поняття "ци", "у-сін", "Інь та Ян", які утворюють теоретичну базу традиційної китайської медицини. Ці терміни активно використовуються, оскільки вони прямо стосуються медичної практики.

Сучасні дослідження підтверджують ефективність застосування даоських ліків у лікуванні, що вказує на значний позитивний внесок алхімічної спадщини. Наприклад, класичні тексти, написані китайськими алхіміками, використовуються для розробки нових ліків, таких як ліки проти малярії. Це підтверджує, що емпіричний досвід алхіміків може бути використаний у сучасних дослідженнях і лікуванні. Яскравим прикладом є винахід пігулок піджі, на основі досліджуваних текстів ТКМ [5], або ж ліків на основі *Polygonum multiflorum* Thunb [8] чи артемізініну — ліків проти малярії [15].

Таким чином, терміни, пов'язані з даоською алхімією, не зникли, але еволюціонували та перетворилися в більш сучасні та актуальні відображення, відзначаючи тривалу та значущу роль алхімії в китайській медичній традиції.

У Китаї важливою частиною культури є увага до здоров'я, що виражається в розумінні, як фізичного, так і психічного благополуччя. Сприйняття здоров'я не обмежується лише лікуванням хвороб, але також включає профілактичні заходи та збереження гармонії в організмі. Даоська медицина акцентує на важливості попередження хвороб та створенні умов для підтримки фізичного та душевного здоров'я.

Відзначається, що китайська медична культура вище розвинена, ніж західна, і мала більш поширений вплив на щоденне життя громадян. У середньовічній Європі, де рівень медицини розвивався повільно і частіше копіювався з античних текстів, відсутній був такий акцент на профілактику та підтримку загального здоров'я, як у китайській медичній традиції [9].

Узагальнюючи, функціональний зміст алхімічних аспектів даоської медицини сприяє розвитку культури здоров'я, де профілактика, фізичне благополуччя та емоційна гармонія відіграють ключову роль у загальній свідомості громадян Китаю. Апеляція розробників відеоігор до міфологічних структур не закінчується на використанні принципу мономіфу та архетипів. Як відзначає Анамарія Тодор, ігрові дискурси переповнені репліками на ряд міфологем – образу священного жертвоприношення та воскресіння, елементами космологічних міфів тощо [Todor, 2010]. Таким чином присутність міфологічних структур у вигаданих віртуальних всесвітах відеоігор створює цілий пласт матеріалу для вивчення реінкарнації архаїчних міфологем в сучасному світі, які можуть бути не просто переглянутими, як у випадку з класичним кінематографом, але й особисто пережитими гравцем, що наближає ігровий досвід до активної реалізації архаїчних ритуалів крізь призму сучасних інтерактивних медіа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Габермас, Юрген. "Громадянство і національна ідентичність." Умови громадянства (2005): 49-70.
2. Трегуб, Оксана. "Історична пам'ять як засіб мобілізації національної свідомості." (2008).
3. Baidu. 黃帝內經_百度百科. 百度百科. URL: <https://baike.baidu.com/item/黃帝內經/97915> (дата звернення: 30.12.2023).
4. Chan, Kelvin. "Progress in traditional Chinese medicine." Trends in pharmacological sciences 16.6 (1995): 182-187.
5. Gutsulyak, O. "Use of Taoism in the Chinese version of Communist doctrine." Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences 4.23 (2013)
6. Hsu, E. (2008). The History of Chinese Medicine in the People's Republic of China and its Globalization. East Asian Science, Technology and Society, 2(4), 465–484.
7. KEJI, C., & HAO, X. (2003). The integration of traditional Chinese medicine and Western medicine. European Review, 11(02).
8. Lin, Liang-Hung, Yu-Ling Ho, and Wei-Hsin Eugenia Lin. "Confucian and Taoist work values: An exploratory study of the Chinese transformational leadership behavior." Journal of business ethics 113 (2013): 91-103.
9. Ping Z., Dong Z. Taoist Medicine. Interdisciplinary journal for religion and transformation in contemporary society. 2021. Vol. 7, no. 2. P. 398–405. URL: https://brill.com/view/journals/jrat/7/2/article-p398_4.xml
10. Quality evaluation of Heshouwu, a Taoist medicine in Wudang / H. Li et al. Experimental and therapeutic medicine. 2016. Vol. 12, no. 4. P. 2317–2323. URL: <https://www.spandidos-publications.com/10.3892/etm.2016.3580?text=abstract> (date of access: 19.05.2023)
11. Riddle, John M. "Theory and practice in medieval medicine." Viator 5 (1974): 157-184.
12. Schiffeler, John Wm. "The origin of Chinese folk medicine." Asian Folklore Studies (1976): 17-35.
13. Sivin, Nathan. "Chinese alchemy and the manipulation of time." Isis 67.4 (1976): 513-526.
14. Stephen M. Tao Te Ching. Perennial Classics, 1988. 82 p.
15. TAYLOR, K. (2002). "Improving" Chinese Medicine: The Role of Traditional Medicine in Newly Communist China, 1949–53. Historical Perspectives on East Asian Science, Technology and Medicine, 251–263.
16. The Problem of the Origins of Alchemy Author(s): Tenney L. Davis Source: The Scientific Monthly, Vol. 43, No. 6 (Dec., 1936), pp. 551-558 Published by: American Association for the Advancement of Science Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/16270> .
17. Tu, Youyou. "Artemisinin—a gift from traditional Chinese medicine to the world (Nobel lecture)." Angewandte Chemie International Edition 55.35 (2016): 10210-10226.
18. Wang, J., Cui, M., Jiao, H., Tong, Y., Xu, J., Zhao, Y., ... Liu, J. (2013). Content analysis of systematic reviews on the effectiveness of Traditional Chinese Medicine. Journal of Traditional Chinese Medicine, 33(2), 156–163.

19. White, Geoffrey M. "Emotional remembering: The pragmatics of national memory." *Ethos* 27.4 (1999): 505-529.
20. 葛仙翁肘后备急方. <https://www.shuge.org/>. URL: https://www.shuge.org/view/ge_xianweng_zhou_hou_bei_ji_fang/ (дата звернення: 30.12.2023).

Стаття надійшла до редакції 03.09.2022
Стаття рекомендована до друку 25.10.2022

Arthur A. Tchernyak, PhD Student of the Department of Philosophy, Sociology, and Religious Studies
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko str. 57, Ivano-Frankivsk, 76000,
Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-3744-1785>

DYNAMICS OF ELEMENTS OF NATIONAL CONSCIOUSNES ON THE EXAMPLE OF ALCHEMICAL ASPECTS IN TAOISM

The article examines the influence of alchemical aspects in Taoist medicine on the national consciousness of China during its historical development and in the modern context. The main focus of the article is directed towards exploring the stages of evolution of alchemical concepts in Chinese medicine, investigating moments of significant qualitative changes and transformations of key research objects, as well as studying the vectors of development of medical culture in China as a whole.

In the early stages of alchemical practice in China, alchemists based their teachings on philosophical foundations, which manifested in the rapid development of alchemical medicine. The result was new medicines, treatment methods, and tools. Discussions unfolded, and institutions created were associated with alchemical medical practice. The intersection of external and internal alchemy in practices such as Taoist massage and psychotherapy, where religious and magical elements correlate with physical procedures, is noted. For this stage, it is important to define the specificity of Taoism, which became the environment where medical culture in China actively developed through alchemy.

A particular emphasis is placed on the interaction of alchemical aspects with political power, specifically the support and utilization of Taoist medical ideas by the Communist Party. It is noted that this contributed to the survival and popularization of Taoist medicine in China, and Taoist concepts found their reflection in the ideology of communism, allowing them not only to survive but also to firmly establish themselves in the mass consciousness of the Chinese citizens.

In contemporary society, the medical culture of China is closely linked to everyday life. In particular, the general attitude towards health, expressed in preventive measures and the use of traditional medicine, is emphasized. Taoist concepts, such as the connection of emotions with health, continue to play a key role in the culture of treatment and health maintenance among the population.

In conclusion, the article reveals the multifaceted contribution of alchemical aspects of Taoist medicine to the formation of China's national consciousness, their evolution throughout history, and their significant role in the modern medical landscape of China.

Keywords: **national consciousness, historical consciousness, Taoism, alchemy, traditional Chinese medicine.**

REFERENCES

1. Habermas, Y. "Citizenship and national identity." *Conditions of citizenship* (2005): 49-70. (In Ukrainian)
2. Tregub, O. "Historical memory as a means of mobilizing national consciousness." (2008). (In Ukrainian)
3. Baidu. 黃帝內經_百度百科. 百度百科. URL: <https://baike.baidu.com/item/黃帝內經/97915> (date of application: 30.12.2023). (In Chinese).
4. Chan, Kelvin. "Progress in traditional Chinese medicine." *Trends in pharmacological sciences* 16.6 (1995): 182-187. (In English).
5. Gutsulyak, O. "Use of Taoism in the Chinese version of Communist doctrine." *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences* 4.23 (2013) (In English).
6. Hsu, E. (2008). *The History of Chinese Medicine in the People's Republic of China and its Globalization*. *East Asian Science, Technology and Society*, 2(4), 465-484. . (In English).
7. KEJI, C., & HAO, X. (2003). *The integration of traditional Chinese medicine and Western medicine*. *European Review*, 11(02). . (In English).

8. Lin, Liang-Hung, Yu-Ling Ho, and Wei-Hsin Eugenia Lin. "Confucian and Taoist work values: An exploratory study of the Chinese transformational leadership behavior." *Journal of business ethics* 113 (2013): 91-103. . (In English).
9. Ping Z., Dong Z. Taoist Medicine. *Interdisciplinary journal for religion and transformation in contemporary society*. 2021. Vol. 7, no. 2. P. 398-405. URL: https://brill.com/view/journals/jrat/7/2/article-p398_4.xml . (In English).
- 10 . Quality evaluation of Heshouwu, a Taoist medicine in Wudang / H. Li et al. *Experimental and therapeutic medicine*. 2016. Vol. 12, no. 4. P. 2317-2323. URL: <https://www.spandidos-publications.com/10.3892/etm.2016.3580?text=abstract> (date of access: 19.05.2023 . (In English).
11. Riddle, John M. "Theory and practice in medieval medicine." *Viator* 5 (1974): 157-184. . (In English).
12. Schiffeler, John Wm. "The origin of Chinese folk medicine." *Asian Folklore Studies* (1976): 17-35. . (In English).
13. Sivin, Nathan. "Chinese alchemy and the manipulation of time." *Isis* 67.4 (1976): 513-526. . (In English).
14. Stephen M. Tao Te Ching. *Perennial Classics*, 1988. 82 p. . (In English).
15. TAYLOR, K. (2002). "Improving" Chinese Medicine: The Role of Traditional Medicine in Newly Communist China, 1949-53. *Historical Perspectives on East Asian Science, Technology and Medicine*, 251-263. . (In English).
16. The Problem of the Origins of Alchemy Author(s): Tenney L. Davis Source: *The Scientific Monthly*, Vol. 43, No. 6 (Dec., 1936), pp. 551-558 Published by: American Association for the Advancement of Science Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/16270> . . (In English).
17. Tu, Youyou. "Artemisinin—a gift from traditional Chinese medicine to the world (Nobel lecture)." *Angewandte Chemie International Edition* 55.35 (2016): 10210-10226. . (In English).
18. Wang, J., Cui, M., Jiao, H., Tong, Y., Xu, J., Zhao, Y., Liu, J. (2013). Content analysis of systematic reviews on the effectiveness of Traditional Chinese Medicine. *Journal of Traditional Chinese Medicine*, 33(2), 156-163. . (In English).
19. White, Geoffrey M. "Emotional remembering: The pragmatics of national memory." *Ethos* 27.4 (1999): 505-529. . (In English).
20. 葛仙翁肘后备急方. <https://www.shuge.org/>. URL: https://www.shuge.org/view/ge_xianweng_zhou_hou_bei_ji_fang/ (date of application: 30.12.2023). (In Chinese).

The article was received by the editors 03.09.2022

The article is recommended for printing 25.10.2022